

РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО СПРИЙНЯТТЯ АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ У м.ОДЕСА

Залогіна А.С., *зр. А-225*

Науковий керівник – Денисенко Ю.М., канд. арх., доцент (кафедра Дизайну архітектурного середовища ОДАБА)

Анотація. Взаємодія нового архітектурного середовища і сучасної людини з кожним роком зростає. Дослідження конкретних форм психічної активності в обраному архітектурному контексті дозволяють визначити оптимальність тих чи інших прийомів просторової організації, а також внести важливе доповнення до концепції сучасного міського середовища в цілому.

Актуальність. В останні два-три десятиріччя активізувалися дослідні праці, які акцентуються на тому, яке саме архітектурне середовище як впливає на людину, на його відчуття, почуття, мислення й поведінку, а також на успішність виконання різних діяльностей людини.

Наукові дослідження сприйняття архітектурних споруд почалися в ХІХ столітті (Вельфлін, 1930). Чималий внесок у вивчення особливостей сприйняття архітектурного простору внесли дослідження зорового сприйняття в гештальт психології, зокрема, роботи А. Гільдебранда (Гільдебранд, 1914), присвячені особливостям сприйняття різних форм, і дослідження Р. Арнхейма (Арнхейм, 1974). Все більше досліджень ставить в центр свого вивчення саме людини з його психологічними і особистісними особливостями, потребами при взаємодії з навколишнім архітектурним середовищем. У зв'язку з цим удосконалюються методики дослідження особливостей сприйняття архітектурного середовища, ергономічних і архітектурних уподобань вибору житлових і офісних будівель, психологічних характеристик будинку як умов життя людини [1].

Сприйняття простору відбувається за участю зорового, кінетичного і слухового аналізаторів. Об'єкт просторового сприйняття – диференціація розмірів і форм предметів, відстані, розміщення їх в просторі, глибини, рельєфу. Сприйняття розмірів за допомогою зору і дотику досягає значної точності [2]. Можливою причиною до кінця не розпізнаного механізму сприйняття архітектури є той факт, що це дуже складний і полімодальний процес [3].

При сприйнятті архітектури задіяні такі види сприйняття як: кінетичне (зміни в нахилі статі), слухове (звуки кроків, скрип мостини, якість акустики в цілому), дотикове (що дає уявлення про якість поверхонь: їх гладкості, шорсткості і т.д.) і навіть нюхові (запах фарби стін). Однак все ж провідним видом сприйняття архітектурного середовища, безумовно, є зорове сприйняття. Тому наукові дослідження архітектури, які розпочалися з XIX століття, в переважній більшості були пов'язані з вивченням її візуальних характеристик та специфіки зорового сприйняття архітектури. Тоді була зроблена одна з перших спроб об'єктивізувати сприйняття людиною різних елементарних форм. Вплив окремих форм на людину намагалися довести такі дослідники психології як Г. Фехнер, В. Гельмгольц, В. Вундт [2].

Важливий вплив на сприйняття архітектурної споруди надає колір будівлі. На думку В.І. Кравець, колір – це не тільки властивість навколишнього середовища, але посередник між людиною і середовищем, основа мови візуальної комунікації (рис. 1). Колір є елементом, який прояснює, деформує форму, це спосіб охолодження або зігрівання простору, його звуження або розширення [2].

Рис. 1. Архітектура з використанням червоного, оранжевого, жовтого кольорів і їх різновидів відтінків

У м. Одеса було проведено науковий експеримент у вигляді електронного опитування щодо сприйняття архітектурних об'єктів. Студентам і школярам (26 дівчатам та 24 юнакам) пропонувалося пройти таке опитування у вигляді візуального ряду і заповнення таблиці. Матеріалом дослідження є архітектурні об'єкти у м. Одеса, які відносяться до різних періодів створення. На даному етапі учасники дослідження оцінювали 13 архітектурних об'єктів (АО), заповнюючи таблицю 1.

Таблиця 1

Приклад таблиці для обробки статистичних даних

Архітектурні об'єкти	Затишне	Просте	Комфордне	Привабливе	Самодостатнє	Унікальне	Пригноблене	Відштовхуюче	Вороже	Гармонійне	Нав'язливе	Безлике	Старовинне	Домашнє	Динамічне
АО 1															
АО 2															
АО 3															
АО 4															
АО 5															
АО 6															
АО 7															
АО 8															
АО 9															
АО 10															
АО 11															
АО 12															
АО 13															

Заповнюючи таблицю, учасники опитування повинні були ставити в кожній клітинці «+» або «-».

Респонденти оцінювали такі архітектурні об'єкти: Пасаж Менделєвіча (1898-1899 рр., арх. Л.Л. Влодек, вул. Преображенська, 34); Корона нової Аркадії, житлова багатоповерхова будівля (арх. Б. Бровін, вул. Генуезька, 36); Житловий будинок (вул. Варненська, 7); Міська публічна бібліотека (1904-1906 рр., арх. Ф.П. Нестурх, А.О. Бернардацці, вул. Пастера, 13); Напівциркульна будівля (1826-1830 рр., арх. А.І. Мельніков, Ф.К. Боффо, Приморський бульвар, 7); Будинок-стіна (1889 р., арх. Д. Клімов, Д. Тележинський, Воронцовський провулок, 4); Бутік-готель «Пальміра» (вул. Генуезька, 5); Різнобарвний будинок (вул. Картамишевська, 26); Бібліотека Південноукраїнського Державного Педагогічного Університету ім. К.Д. Ушинського (1890 р., арх. О.О. Бернардацці, вул. Старопортофранківська, 36); Одеський театр опери та балету (1884-1887 рр., арх. Ф. Фельнер, Г.Г. Гельмер, пер. Чайковського, 1); Житловий будинок (1920-1930 рр., арх. А.Б. Мінкус, вул. Слісаветинська, 21а); Художній музей (1828 р., арх. Ф. Боффо, вул.

Софіївська, 5); Готель «Велика Московська» (1901-1904 рр., арх. Л.Л. Влодек, Т.Л. Фішель, С.І. Мільман, вул. Дерибасівська, 29).

Рис. 2. Об'єкти дослідження

Для того щоб зробити загальні висновки щодо сприйняття архітектурних об'єктів, було вирішено проаналізувати кожен будівлю та результати відповідей учасників.

Розглянемо архітектурний об'єкт №1 (АО 1) Пасаж Менделєвіча (вул. Преображенська, 34):

Учасники оцінили будівлю затишною, але пригніченою. На думку респондентів, об'єкт не виділяється серед навколишнього середовища. Також споруда виявилася досить динамічною, завдяки складній, вітніватій ліпнині.

(АО 2) *Корона нової Аркадії (вул. Генуезька, 36)*: Житлова багатоповерхова будівля оцінюється учасниками як затишна, складна, унікальна, прийнятна для життя. Будівля серед навколишнього середовища виділяється, перш за все, кольором, присутністю дзеркальних елементів.

(АО 3) *Житловий будинок (Варненська, 7)*: Житловий будинок виявився непримітним, простим, пригнобленим, відразливим. Більшість зійшлися в думках щодо ворожості споруди. Будівля не має яскравих кольорів, не виявилася цікавою конструктивно.

(АО 4) *Міська публічна бібліотека (Пастера, 13)*: Більшості учасників, зокрема хлопцям, бібліотека здалася затишною, привабливою, комфортною. А ось дівчат споруда не вразила.

(АО 5) *Напівциркульна будівля (Приморський бульвар, 7)*: Напівциркульна будівля насамперед виділяється яскравим кольором та була оцінена учасниками як динамічна. На відміну від інших, будівля виявилася найбільш динамічною на думку учасників. Але більшості вона здалася недостатньо затишною та комфортною.

(АО 6) *Будинок-стіна (Воронцовський провулок, 4)*: Практично всі учасники зійшлися на думці щодо унікальності цієї будівлі. І це не дивно: унікальність будинку-стіни полягає в тому, що він побудований у формі трикутника, і якщо подивитися під певним ракурсом, то будинок буде виглядати плоским, немов крім стіни до нього нічого не примикає.

(АО 7) *Бутік-готель «Пальміра» (Генуезька, 5)*: Сучасній незвичайній споруді учасники поставили позитивну оцінку: комфортна, затишна, приваблива споруда вразила учасників.

(АО 8) *Різнобарвний будинок (Картамішевська, 26)*: Дуже незвичайний будинок викликав в учасників змішані почуття: він здався затишним, комфортним, але частина вважала досить неприємним, непоказним, особливо в плані сполучуваності кольорів. Неоднозначна форма і розмаїття кольорів відзначилися характеристикою динамічної будівлі.

(АО 9) *Бібліотека Південноукраїнського Державного Педагогічного Університету ім. К.Д. Ушинського (вул. Старопортофранківська, 36)*: Будівля поєднує в собі красу, гармонію, унікальність і є найбільш затишною, проте хлопцям будівля здалася непримітною. Також думки щодо самодостатності цієї будівлі досягли максимальних значень.

(АО 10) *Одеський театр опери та балету (пров. Чайковського, 1)*: Будівля театру свого часу вважалася однією з найкращих у світі і залишається головною визначною пам'яткою міста. Такої ж думки

дотримувалися і наші учасники. На їхню думку, театр переважає найкращими характеристиками: архітектурно складний, комфортний, привабливий, самодостатній, унікальний, старовинний і динамічний.

(АО 11) *Художній музей (вул. Софіївська, 5)*: Музей викликав у учасників неоднозначні думки, але більшість відповіла позитивно: самодостатнє, красиве, унікальне, гармонійне. Негативні оцінки практично незначні. Передбачалося ще до початку дослідження, що яскраво-малиновий колір здасться учасникам як нав'язливий, кричущий, динамічний, проте результати виявилися мінімальними.

(АО 12) *Житловий будинок (вул. Єлісаветинська, 21а)*: Відповіді учасників схожі з відповідями до житлового будинку на вул. Варненська, 7: в будівництві переважає пригніченість, непоказність, простота, непримітність. Позитивні оцінки мінімальні.

(АО 13) *Готель «Велика Московська» (вул. Дерибасівська, 29)*: Привабливий, архітектурно складний готель з елементами ліпнини дуже сподобався учасникам. Негативні оцінки практично відсутні. Крім того, учасникам будівля здалася досить динамічною, ймовірно, через складні архітектурні елементи.

Висновки та результати. В результаті наукового дослідження було виявлено, що на зорове сприйняття більше впливають такі чинники, як вік й освіта, ніж статеві приналежність. У віці від 15 до 22 років представникам чоловічої статі більш імпонує старовинна архітектура; дівчатам до вподоби сучасні, незвичайні споруди. Також було виявлено, що учасники оцінюють яскраві споруди як динамічні, але не зовсім комфортні. Дослідження по сприйняттю архітектурних об'єктів планується продовжити надалі з метою впровадження в проектну практику.

Література:

1. Вирва А.Ю. Сприйняття архітектурних об'єктів міськими жителями: суб'єктивно-семантичний аналіз: автореф. дис. на здоб. вч. ступ. к.п.н.: Спец. 19.00.01 [Загальна психологія, психологія особистості, історія психології]. Москва: 2017. с. 67-94.

2. Смирнов Д.В. Психологія архітектури Наукові праці інституту безперервної освіти. 2015. № 5. С.181-186.

3. Різновиди сприйняття. [Електронний ресурс. Режим доступу: <https://psyera.ru/5999/raznovidnosti-vospriyatiya>].

4. Зорове сприйняття. [Електронний ресурс. Режим доступу: <http://arx.novosibdom.ru/node/244>].